

Praktijkbeschrijving: Als kleine kinderen groot worden

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Beschrijving praktijken opvoedingsondersteuning	3
1. Beschrijving	4
1.1. Definitie en omschrijving	4
1.2. Doelgroep	4
1.3. Doelen	4
1.4. Werkwijze/aanpak	4
1.5. Materialen en links	5
1.6. Positionering ten opzichte van andere praktijken	5
2. Onderbouwing	6
2.1. Theoretische argumenten	6
2.2. Argumenten op basis van onderzoek	7
3. Overdraagbaarheid	8
3.1. Opleiding	8
3.2. Overdracht en implementatie	8
3.3. Kwaliteit	8
3.4. Kostprijs	8
4. Bronnen	9
5. Contactgegevens	11

Beschrijving praktijken opvoedingsondersteuning

Er bestaan verschillende manieren om ouders en opvoedingsverantwoordelijken te ondersteunen bij het opvoedingsproces.

Vanuit de decretale opdracht 'participatieve en wetenschappelijk onderbouwde methodieken inzake opvoedingsondersteuning te ontwikkelen en te verspreiden' werkt EXPOO aan een overzicht van mogelijke praktijken. Dit overzicht wil actoren inspiratie en mogelijkheden aanreiken in kwaliteitsvolle werkwijzen om een aanbod opvoedingsondersteuning uit te bouwen.

Het beschrijven, onderbouwen en documenteren van een praktijk is niet altijd even makkelijk. Elke beschrijving is een momentopname enerzijds en tegelijkertijd een vereenvoudiging van een complexere realiteit dat het bieden van opvoedingsondersteuning is.

EXPOO ondersteunt dit proces door jaarlijks een aantal praktijkwerkers in praktijkbeschrijvingskringen samen te laten reflecteren. Daarnaast kan je als opvoedingsondersteuner je praktijk ook zelf beschrijven. EXPOO biedt hierbij een beperkte ondersteuning.

Hieronder vind je de praktijkbeschrijving van een themabijeenkomst 'Als kleine kinderen groot worden'. Hanna Peeters, VAD¹, beschreef dit aanbod.

Van november 2011 tot en met november 2013 ontwikkelde VAD in samenwerking met het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie (VIGeZ), de Universiteit van Gent en preventiewerkers/veldwerkers, het Vlaams Project 'Als kleine kinderen groot worden'.

¹ VAD = Vereniging voor Alcohol- en andere Drugsproblemen, vzw.

1. Beschrijving

1.1. Definitie en omschrijving

'Als Kleine Kinderen Groot Worden' is een gezinsgerichte, interactieve vorming ter preventie van tabak-, alcohol- en ander druggebruik bij jongeren. Centraal staat het versterken van beschermende opvoedingsvaardigheden van ouders, die er mee voor zorgen dat jongeren gezonde keuzes maken inzake tabak, alcohol en andere drugs.

Kinderen en jongeren komen vroeg of laat in contact met tabak, alcohol en andere drugs (TAD).

Ouders weten vaak niet hoe ze hiermee om kunnen gaan en wat ze kunnen doen om problemen te voorkomen.

Ouders hebben echter wel een belangrijke rol in het uitstellen van alcoholgebruik en het voorkomen van tabak- en druggebruik door jongeren.

Deze interventie ondersteunt ouders in die belangrijke rol.

1.2. Doelgroep

Ouders van tieners tussen 10 en 15 jaar oud die nog geen tabak, alcohol of andere drugs gebruiken of er hoogstens een keer mee hebben geëxperimenteerd.

Er is een aparte leidraad beschikbaar om sessies te geven aan ouders in een maatschappelijk kwetsbare positie.

1.3. Doelen

Hoofddoel:

- ✓ Ouders sensibiliseren en bewustmaken van hun preventieve mogelijkheden inzake tabak-, alcohol- en ander druggebruik van jongeren.

Subdoelen:

- ✓ Ouders informeren over effectieve opvoedingsstrategieën om middelengebruik door hun kind te voorkomen, uit te stellen of in te perken;
- ✓ Ouders aan het denken zetten over hun beschermende opvoedingsvaardigheden (open communicatie, grenzen stellen, opvolging, voorbeeldgedrag, enz.);
- ✓ Ouders concrete handvatten aanreiken om doorheen de opvoeding te werken aan het voorkomen, uitstellen of inperken van tabak-, alcohol- en ander druggebruik;

1.4. Werkwijze/aanpak

Ouders komen in kleine groepen (max. 15 personen, voor kwetsbare oudergroepen: 5 à 10 personen) samen voor een sessie van ca. 2,5 uur.

De sessie zoomt via filmpjes en interactieve werkvormen in op beschermende opvoedingsvaardigheden die invloed hebben op de manier waarop jongeren met tabak, alcohol en andere drugs omgaan. Ouders reflecteren via getuigenissen en voorbeeldsituaties uit de filmpjes op herkenbare opvoedingsvragen omtrent het thema.

Voor kwetsbare oudergroepen wordt de sessie best in twee delen geknipt gezien de intensiteit van het pakket.

Setting: in te bouwen in een ruimer aanbod rond opvoeding of binnen de werking van een gekende organisatie.

1.5. Materialen en links

Voor de begeleiders:

- ✓ Draaiboek 'Als Kleine Kinderen Groot Worden' met usb-stick (waarop te vinden: PowerPointpresentaties voor tijdens de vormingen, filmpjes, digitaal draaiboek). Gratis te bestellen/downloaden via: <https://www.vad.be/materialen/detail/als-kleine-kinderen-groot-worden---vormingsmap>
- ✓ Wervingspostkaarten om ouders uit te nodigen voor een oudersessie. Gratis te bestellen/downloaden via: <https://www.vad.be/materialen/detail/wervingspostkaart-als-kleine-kinderen-groot-worden>

Voor de ouders:

- ✓ Brochure 'Als Kleine Kinderen Groot Worden'. Gratis te bestellen/downloaden via: <https://www.vad.be/materialen/detail/als-kleine-kinderen-groot-worden---een-handige-gids-over-alcohol-tabak-en-drugs-voor-ouders-van-tieners>
- ✓ Materiaalpakket bestaande uit 10 brochures 'Als Kleine Kinderen Groot Worden', 10 postkaarten (met concrete tips om na de vorming mee te geven), 10 magneten. Gratis te bestellen via: <https://www.vad.be/materialen/detail/materiaalpakket-als-kleine-kinderen-groot-worden>
- ✓ Op <https://www.druglijn.be/> staat bij 'Omgaan met drugs', 'Ouders' inhoudelijke informatie voor ouders. Op deze pagina's kunnen ouders daarnaast de filmpjes uit de vorming herbekijken.

1.6. Positionering ten opzichte van andere praktijken

Inhoud:

De specifieke insteek van dit programma is opvoeding. Dit in tegenstelling tot ouderavonden over productinformatie, signalen van gebruik, gebruik herkennen, risico's, enz.

Aanpak:

Specifiek aan de aanpak van dit programma is dat in groepen wordt samengekomen om het thema te bespreken. Ook met het audiovisueel materiaal onderscheidt dit programma zich van andere praktijken.

2. Onderbouwing

2.1. Theoretische argumenten

Het uiteindelijke doel van de interventie is tabak- en druggebruik voorkomen en alcoholgebruik uitstellen tot de leeftijd van 16 jaar (cfr. wetgeving). Om dit doel te bereiken werken we langs de ouders en de opvoedingscontext. Het is immers bewezen dat gezinsprocessen belangrijke effecten hebben op het middelengebruik van jongeren en dat ouders een centrale rol spelen in de preventie van tabak-, alcohol- en druggebruik door jongeren.

'Sterke gezinnen', een positieve ouder-kind relatie en effectieve opvoedingsvaardigheden ondersteunen de ontwikkeling van zelfvertrouwen en welbevinden van kinderen dragen bij tot de preventie van jongerenproblemen zoals tabak-, alcohol- en ander druggebruik (Kumpfer & Alvarado, 2003; Bolier & Cuijpers, 2000; Velleman, Templeton & Copello, 2005). Gezinsgerichte preventieprogramma's die werken aan het verbeteren van opvoedingsvaardigheden en gezinsrelaties zijn effectief in de preventie van tabak-, alcohol- en ander druggebruik door adolescenten (Griffin & Botvin, 2010). Dus wanneer men wil werken aan het tabak-, alcohol- en ander druggebruik van adolescenten is het heel belangrijk om ouders te betrekken (Petrie, Bunn & Byrne, 2005; Koning, Van den Eijnden, et al., 2010).

Ouderlijke invloed

Ouders kunnen een significante rol spelen in de bescherming van hun kinderen tegen (toekomstig) problematisch TAD-gebruik. Het probleem is dat veel ouders zich niet bewust zijn van hun potentiële invloed (Kumpfer, Alvarado & Whiteside, 2003). Deze interventie wil ervoor zorgen dat ouders hun invloed niet onderschatten.

Beschermende factoren

Er zijn veel beschermende factoren die een positieve rol kunnen spelen in de opvoeding. Over het algemeen zijn een positieve ouder-kind relatie, open communicatie, ouderlijk toezicht, positieve disciplinerende en voorbeeldgedrag de factoren die een positieve impact kunnen hebben op de gezondheidsgelateerde keuzes die jongeren (zullen) maken. (Kumpfer, Alvarado & Whiteside, 2003; Kumpfer & Alvarado, 2003; Bolier & Cuijpers, 2000; Petrie, Bunn & Byrne, 2005; Griffin & Botvin, 2010; Ryan, Jorm, et al., 2011; Velleman, Templeton & Copello, 2005; Kumpfer & Johnson, 2007).

Dit zijn de beschermende factoren waarop het projectteam zich richtte tijdens de ontwikkeling van deze interventie. Ze werken als soort van rode draad doorheen de oudersessies en worden één voor één besproken.

Ouder-kind-relatie

Het hebben van een positieve ouder-kind relatie ligt aan de basis van de onderwerpen die in deze ouderinterventie worden besproken. Een positieve ouder-kind relatie bestaat uit: positieve aandacht, empathie naar het kind toe, ouderlijke steun, ouderlijke betrokkenheid en kwaliteit van communicatie (Bolier & Cuijpers, 2000; Ryan, Jorm, et al., 2011).

Opvoeding kan daarbij gezien worden als een balans tussen een pedagogische vraag van het kind en het pedagogisch antwoord dat een ouder daarop kan bieden (Colpin, 2007). Ieder kind heeft andere noden, maar ieder kind vraagt op één of andere manier naar aandacht, hulp, regels en sancties. (Hellinckx, Grietens, & Geeraert, 2002). Deze vier factoren zijn allen nodig in de opvoeding en in iedere factor moet gezocht worden naar een balans tussen de vraag- en aanbodzijde.

2.2. Argumenten op basis van onderzoek

Om dit project evidence based aan te pakken werd het eerst aan een testfase onderworpen. De pilootversie van het project - genaamd "Heel wat in Huis" - werd tijdens de pilootfase van januari tot en met juli 2013 geëvalueerd door de Universiteit van Gent – Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, Departement Publieke Gezondheid. Naast een gecontroleerde pre- en posttest design studie met een follow-up na één maand werd een procesevaluatie uitgevoerd. Uit de resultaatanalyses bleek dat de vorming effectief is in het gevoel van eigen effectiviteit van ouders bij het stellen van grenzen en in het verhogen van de frequentie van het stellen van grenzen. Er werd ook een positief randsignificant interactie-effect gevonden op de frequentie van open communicatie tussen ouders en kinderen over tabak, alcohol en andere drugs. Bij de follow-up vertoonden ouders meer autonomie ondersteunende ouderlijke reacties. Daarnaast waren de resultaten van de procesevaluatie bij ouders en trainers overwegend positief.

Het evaluatierapport (Maes & Dubuy, 2013) is te raadplegen via de website van VAD:

<https://www.vad.be/onderzoek/detail/evaluatie-vorming-heel-wat-in-huis>

<https://www.vad.be/assets/3027>

3. Overdraagbaarheid

3.1. Opleiding

De oudersessies kunnen begeleid worden door alcohol- en drugpreventiewerkers en/of door opvoedingsprofessionals. VAD voorziet in trainersdagen om begeleiders met dit pakket te leren werken. Een begeleider kan evenwel ook aan de slag met het pakket zonder een 'train de trainer' te hebben gevolgd.. Het draaiboek is daarop voorzien.

3.2. Overdracht en implementatie

Het draaiboek is gratis te bestellen/downloaden via:

<https://www.vad.be/materialen/detail/als-kleine-kinderen-groot-worden---vormingsmap>

VAD voorziet in trainersdagen om begeleiders met dit pakket te leren werken.

Binnen ieder CGG in Vlaanderen is er een aanspreekpunt voor 'Als Kleine Kinderen Groot Worden'.

Dit aanspreekpunt heeft een overzicht van de begeleiders in zijn regio en kan vragen beantwoorden over het pakket.

3.3. Kwaliteit

De pilootfase van het project werd grondig geëvalueerd via een pre- en posttest design studie². Op basis van de resultaten werd de interventie geoptimaliseerd en geïmplementeerd.

VAD voorziet een aanbod van trainersdagen om de kwaliteit van de interventies zoveel mogelijk te bewaken. Deze trainersdagen worden telkens geëvalueerd door de deelnemers.

Het preventie registratieprogramma Ginger monitort preventieve activiteiten in Vlaanderen en laat toe om het aantal initiatieven naar ouders op te volgen.

3.4. Kostprijs

Het materiaal is gratis te bestellen via <https://www.vad.be/materialen>.

Verder bepalen begeleiders welke kosten ze aanrekenen aan ouders en op welke manier ze hun sprekers vergoeden.

² Zie meer informatie in 2.2. van dit document.

4. Bronnen

- Colpin, H., Soenens, B. & Goossens, L. (2007). Opvoedingsfactoren en gezinsfunctioneren. In: K. Verschueren, & H. Koomen (Red.), *Handboek diagnostiek in de leerlingenbegeleiding* (pp. 199-214). Antwerpen: Garant.
- Cuijpers, P. (2003). De Effecten van Preventieve Interventies Gericht Op Genotmiddelengebruik. *Tijdschrift voor Geneeskunde*, 147, 1305-1308.
- Bolier, L., & Cuijpers, P. (2000). Effectieve verslavingspreventie op school, in het gezin en in de wijk. Utrecht: Trimbos-instituut/GGZ Nederland.
- Griffin, K.W., & Botvin, G.J. (2010). Evidence-Based Interventions for Preventing Substance Use Disorders in Adolescents. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 19, 505-525.
- Hellinckx, W., Grietens, H. & Geeraert, L. (2002). Hulp bij opvoedingsvragen: Opvoedingsondersteuning tussen 0 en 3 jaar. Leuven: Garant.
- Harakeh, Z., Scholte, R., Vermulst, A., de Vries, H. & Engels, R.C.M.E. (2009). De relatie tussen het rookgedrag van ouders, hun opvoeding en het rookgedrag van hun adolescenten. *Kind en adolescent*, 30(4), 243-259.
- Harakeh, Z., Scholte, R., Rutger, H., Engels, R. (2005). Parental rules and communication: their association with adolescent smoking. *Addiction*, 100, 862-870.
- Koning, I., Van den Eijnden, R., et al. (2010). Why target early adolescents and parents in alcohol prevention? The mediating effects of self-control, rules and attitudes about alcohol use. *Addiction*, 106, 538–546.
- Kumpfer, K.L., & Alvarado, R. (2003). Family-Strengthening Approaches for the Prevention of Youth Problem Behaviors. *Am. Psychology*, 58(6-7), 457-65.
- Kumpfer, K.L., Alvarado, R., & Whiteside, H.O. (2003). Family-Based Interventions for Substance Use and Misuse Prevention. *Substance use y misuse*, 38(11-13), 1759-1787.
- Kumpfer, K., Johnson, J. (2007). Strengthening family interventions for the prevention of substance abuse in children of addicted parents. *Adicciones*, 11(1), 1 – 13.
- Maes, L., & Dubuy, V. (2013). Evaluatierapport: Vorming 'heel wat in huis'. University of Ghent.
- Petrie, J., Bunn, F., & Byrne, G. (2005). Parenting Programmes for Preventing Tobacco, Alcohol or Drugs Misuse in children <18: A Systematic Review. *Health Education Research*, 22(2), 177-191.
- Ryan, S., Jorm, A., Kelly, C., Hart, L., Morgan, A., & and Lubman, D. (2011). Parenting Strategies for Reducing Adolscent Alcohol Use: A Delphi Consensus Study. *BMC Public Health* 2011, 11(13).
- Van Reybrouck, T., & Van Hende, F. (2008). *Mijn kind en drugs: antwoorden voor ouders*. Uitgeverij Houtekiet.

Velleman, R., Templeton, L. & Copello, A. (2005). The role of the family in preventing and intervening with substance use and misuse: a comprehensive review of family interventions, with a focus on Young people. *Drug and alcohol review*, 24, 93–109.

5. Contactgegevens

Hanna Peeters – Projectmedewerker Gezinnen – Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen

vzw (VAD) – hanna.peeters@vad.be

T: 02 422 03 02

Inge Baeten – Stafmedewerker Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen

vzw (VAD) – inge.baeten@vad.be

T: 02 423 03 53